

Harp ve İstedikleri

21/4/38

2/8635

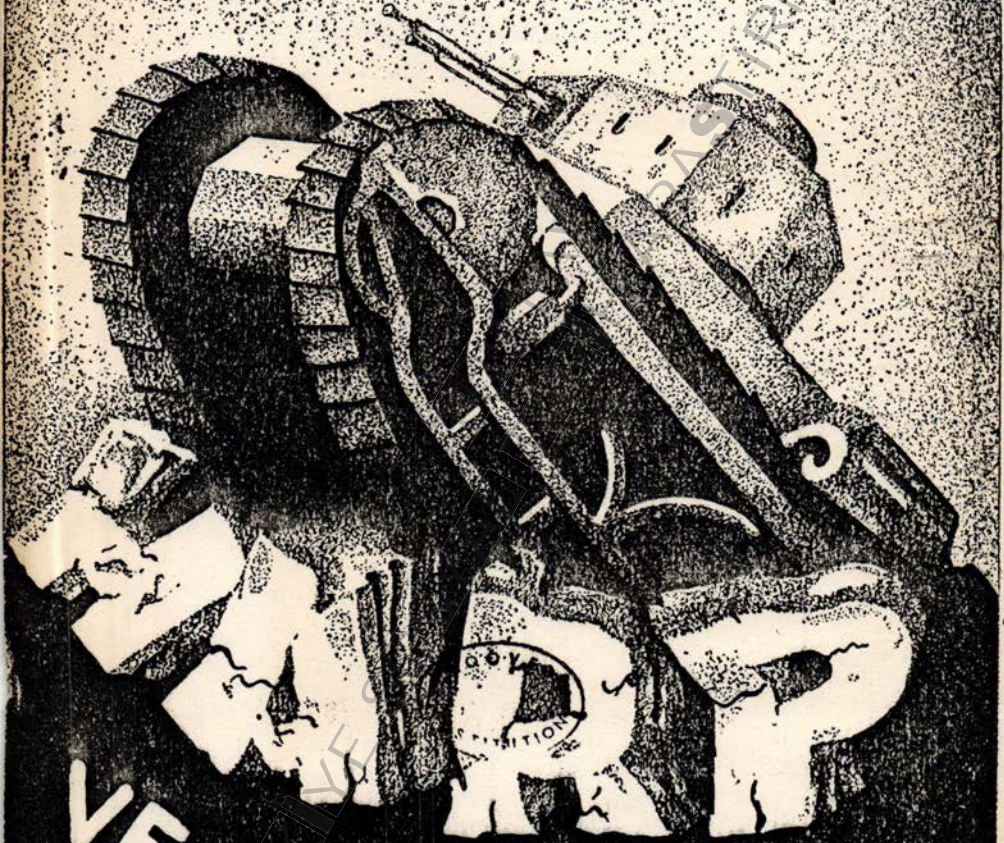
TURKIYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

Broşür

GENCLİK KÜTÜPHANESİ

PK Kanunları
II

10
KURUS

VE
İSTEDİKLERİ

Türk
Misc.

GENÇLİK KUTUPHANESİ: No. 1

Harp ve İstedikleri

Yazan:

M. KEMAL AKKANAT

SİNAN Basım ve Yayınevi

İSTANBUL

1938

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI

ON SÖZ

Bu broşürü çıkarmaktan maksad, sosyal hâdiselerden olan harbî tam bir realist görüşle kısaca teşrih etmedir. Hiç bir taraftarlık duygusu ile yazılmamıştır. Yalnız, her insana düşen; hakikati söylemek borç olduğundan ben de bundan başka bir şey yapmıyorum. İnsan cemiyetlerini kangranlaştıran harbî şuurlu olanlar hiç bir zaman kabul etmiyor ve etmeyecek!

Şunu söyleyelim ki: Bütün bu mücadeleler istilâ harblarının azgınlığına karşıdır.

Bugün gözlerimizin önünde aynı karakteri taşıyan hâdiselerle bu düşmanlık günden güne genişliyor.

Ve müdafaa harbları tarihin hiç bir yaprağında görülmemiş kahramanlıkları yaratıyor. «Daha dün Garb emperyalizminin Anadoluya saldırışı, bunu müteakib İstiklâl Harbının doğurduğu neticeler... ve bugün yapılmakta olan Çin-Japon harbî. İspanyada, faşizme karşı müdafaa harbları bu nevi kahramanlıkların en güzel nûmuneleridir.»

Gebermek üzere olan emperyalizm, bütün cephelelerinde seferberlik ilân ederken, halk kitlelerinin gün geçtikçe artan şuru, bu haydutlukları boğmak için hazırlanıyor!

Meselâ: Bugün İskenderun ve Antakyada, politika dalgalarının insafsız darbelerine hedef olan yoksul kitlelerin zulme, esarete karşı haykırımları, kurtuluş yolundaki davaların açık bir görünüşüdür. Din ve mezhep farkı gütmeyen popüler bir birlik yaratmaya çalışmaları da; istilâ harblarının neticesi olan müstemlekecilik siyasetinin tam manasile iflâsını gösteren bir neticedir!

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA VAKFI
TÜSTAV

H A R P ve İ S T E D İ K L E R İ

İnsanlığa cehennemî facialar yaratan meselelerden biri de harbtir. O, insan sosyeleri içinde şahsî mülkiyetin doğmasıyla başladı, onunla büyüyor. Önceleri kişi kişi ile boğuşuyor, sonunda ikinsinden biri telef oluyordu. Sonraları sınıflı cemiyetin inkişafıyla bu boğuşma git gide azdı; nihayet bugünkü çok acıklı neticeyi aldı. Sırf menfaat zıddiyetlerinden doğan harb, işte en sonunda bugünkü insanlığın başına çok korkunç ve sarî bir belâ olarak takıldı, kaldı. Acaba bu hal ne zamana kadar devam edecek?

Bu sorunun karşılığını verebilmek için beynelmîl hâdiseleri incelemek mecburiyetlerinin hasıl olduğunu görüyoruz.

* * *

Beynelmîl hâdiseler, insanlık ekseriyetinin birbirlerini sevdiklerini tamamen isbat etmektedir. Pek âlâ, halen netice kendini bu merkezde gösteriyor da niçin her an harb tehlikesi karşısında bulunduğumuzu hissediyoruz.

Bir yandan insanlığı her türlü hastalıklardan kurtarmak ve sağlık vermek yolunda beynelmîl tıp kongreleri kuruluyor; diğer taraftan insanları en kısa zamanda öl-

dürecek ve şehirleri kül haline getirebilecek maddelerin ve zehirli gazların icatlarını teşvik etmektedirler. En müessir maddeleri keşfedenlere şu kadar mükâfat, söyle şeref falan filân vâdediyorlar.

Sonra, üç beş kişinin bir araya toplanıp bağırışıklarını görüyoruz. Bunlar kimdir bilir misiniz?... Silâhları eksiltme cemiyetinin muhterem simaları [*].

Bunlar, dostlar alış verişte görsün diye her fırsat düştükçe koltuklara kuruluyorlar ve neticede bütün dünya gazetelerinin yalnız başlıklarında yer almayı mahkûm bir sürü kararlar ve nutuklar!?. Bu kararlardan birkaç hafta sonra, bazan o sırada gazetelerin başlıklarında büyük puntularla yazılan, birbirleriyle nisbet kabul etmiyecek haberler, dünya efkârı umumiyesinin gözlerine ilişir.

«Bilmem İngiltere şu kadar yüz zırhlı yaptıracak, bir senede 1750 harp tayyaresi yapacak, bunun üçte ikisi bombardıman, ve kırkı esrarengiz radyo cihazı ile idare edilen pilotsuz tayyare olacaktır.»

«Amerika hava kuvvetlerini şu kadara çıkarmak istiyor.»

«Japonya müthiş hava programı yapmakta...»

«Almanya kazırlanıyor.»

Gelin bu pirincin taşını ayıklayın bakalım!

Fakat biz kendi kanaatimizce şuna inanıyoruz: Gele-

Daha dün iflâs eden Silâhları Eksiltme konferansının yerine ademi müdahale ve Milletler Cemiyetinin kulakları çınlasın.

cek nesiller bütün bu dolapları lânetle anacaklardır. Sırf rejim tezatlarından doğan bu boğuşmaları elbette kahretmek en önce gelen vazifeleri olacaktır.

Bugünkü gidiş müfrit nasyonalistlerin bildiği ve tatbik etmeğe çalıştıkları bozuk sistemden çok uzaktadır. Vatan, millet, şeref kelimelerini istedikleri şekilde izah ederlerken kendilerini saklayabilecek muazzam birer paravana yapanların marifetleri meydandadır. Bu suretle öteye beriye saldırmalar yapılıyor. Acaba bütün bu yanlış telâkkilere âlet olan şu bir kısım insanların kısmen içten gelen bu savaşlarına niçin zaruret gösteriliyor? Onları mütemediyen körükleyen hangi hâdiseler ve daha açıkçası hangi vaadlardır? Şimdi bunlardan mümkün olduğu kadar kısaca bahsetmeğe çalışacağım.

* * *

Demistik ki; harb, insan sosyetelerinde şahsi mülkiyetin doğmasile başladı, onunla büyüyor.

Ve nitekim bu iddiamızı hiç kimsenin inkâr etmeğe mecali yoktur. İktisadî ve siyasi harblar, akıncılıklar, daimi cezyeler ve fütuhat şahsî mülkiyetin bir nevi istihalesi ve istitalesinden başka birşey değildir.

Yavaş yavaş tekâmül etmekte olan halk kütleleri, harbın gerek mağlupları ve gerekse galipleri müthiş surette hezimete uğrattığını anlamakta güçlük çekmediler. Lâkin kütlelerin böyle tedricî bir şekild kalkındığını hissedenler bu defa eskisinden çok daha mürâice hareket etmeğe başladılar. Harbın insanlar üzerinde türlü türlü iyilikleri olduğundan dem vuruldu; harbın ahlâkî kat'î surette düzelttiği kanaatları ileri sürüldü. Bu servet düş-

künleri diyordu ki: «Madem ki bütün fenalıkların sebebi yokluktan ileri geliyor, şu halde yapılacak olan her hangi bir savaşın neticesinde herkesin zengin olması gayet tabii.» Haydi bakalım bunun böyle olduğunu kabul edelim; harba saldıran şursuz kütlelerin zengin olduklarını farzedelim.

Fakat buna bizim aklımız ermedi. Bir başka milletin mazlum kütleleri alçakçasına mahvedilsin, onları besleyen topraklar zaptedilerek bütün malları yağma edilsin ve nihayet o milleti asırlardanberi besleyen topraklar üzerinde tufeyli olarak yaşanmaya başlansın [*]. Hani bu istilâ hareketi yoksul kütleleri esaretten kurtaracaktı?

Medeniyet bu mudur? Harb neticesinde ahlâkın tamamile sukut ettiğini görürüz. Eşkiyalık, tufeylilik, hürriyeti zincirlere vurmak nasıl oluyor da bir cemiyeti feraha çıkarır.

İlim ve irfanı yayabilmek için bu şekilde bir hareket lâzım değildir. Soysuzlar cevap versin; acaba medeniyet harb sayesinde mi dünyaya yayılmıştır?

Sükût değil mi?

[*] Meselâ müstemlekelerde olduğu gibi.

Bugün hâlâ oralarda hüküm süren kara tehlikenin bir gün gelip bizi de sarmasından şüphe edelim!

Daha dün «Gözlerimiz Asyanın cennet ovalarındadır.» diye bağvan İtalyan faşizminin (Donkişotlarını) unutmadık.

Yenilmiyen bir kuvvetimiz var. Bunu anlamamış olanların vay haline!.

Hakikat halde medeniyet harp ile değil; harba rağmen inkişaf etmiştir. Garip şey değil mi?... Bir cemiyet içerisindeki bütün fenalıklar lânetle anılırken harba daima ayrı bir kıymet veriliyor.

Halbuki bu zamana kadar harp, insanları ahlâk sahibi etmemiştir. ALMAN KAPİTALİZMİNİN bayraktarlarından biri olan Profesör Evolt Banze'yi dinleyin:

«Harplar esnasında insanların, insan işinin tahribi, insanlığın hayat bulmasını temin eden çelik banyolardır.» diyor.

Bravo Evolt Banze'ye.
Geçelim.

* * *

Kurunu vustada «Esir ve kölelerden maada» bütün insanlar askerdi. Lâkin hür insanlar bu işten çekiliverdiler.

Çünkü her tarafta sızıltılar peyda oldu. Bunun üzerine XV inci asırdan itibaren daimi asker bulundurulmasına lüzum görüldü. Eğer harp hakikaten beşeriyete faydalı bir iş olsaydı: bu usulün birdenbire ortadan kalkıvermesine ne lüzum vardı?

* * *

İnsanlık harbin facialarını ancak son asırlar zarfında öğrenebildi. İnsan cemiyetleri içinde plânlı nizamı bir türlü kabul edemiyen burjuva medeniyetinin meydana getirdiği netice malûmdur. Burjuva medeniyetile başlayan daimî işsizlik, karşısında, açlık ve sefaletin bir dev gibi dikildiğini görünce şüphesiz bir mecra aramak ihtiyacında kaldı.

Dolayısıyla etraflarındaki asıl refah içinde yaşayanları sıkıştırmak mecburiyetini duydular. İşte bunların neticesi, doğmak üzere olan kanlı dövüşlerin istikametlerini sınır boylarına çevirdiklerini görüyoruz. Şuursuzlandırılan kitleler yaldızlı kelimelerle aldatılarak harp meydanlarına gönderildi. Ve birbirlerine boğazlatıldılar.

Ne yazık ki bu kadar vahşice hareketlerinin sonunu kimin için hazırladıklarını bir türlü düşünemediler. Aynı zamanda tarih gösteriyor; maddî yoksulluklar içinde kıvranan kadim alt sınıflar zayıflayarak inkılâbçı karakterlerini kaybettiler. İnkıraz etmekte gecikmediler. İşte kitlelerin gün geçtikçe artan şuuru karşısında her çeşit haydutluğa el atan faşizm de bu neticeyi umuyor.

Birçok sınırlarda olan savaşların hepsinde bir sosyal sınıfın hayatını korumaya ait müşterek damgayı görürüz. Umumî Harp, dünya kapitalistlerinin, yani havadan kazanıcılar alayının bitmek tükenmek bilmiyen mel'un hırslarının neticesi idi. Ekonomik münasebetlerin doğurduğu Alsas Loren meselesi iddiamızı izah etmeğe kâfidir. Alman nazileri ile Fransız sağ cenahı bu meselenin ilelebet süreceğini söylüyorlar.

Bir parçacık coğrafya malûmatı olan bilir ki Ren nehrinin sol kıyılarında münbit ovalı Alsas, pek mühim bir ziraat ve sanayi muntakasıdır. Mozel vadisinin zengin demir madenleri, Alman emperyalizminin istihasını çekiyor. Çünkü Loren'in Fransaya geçmesi, Alman demir istihsalini ehemmiyetli miktarda azalttı. Malûm ya bütün tekniğin esasını demir teşkil ediyor. Hattâ insanlığı imha etmeğe yarayan çelik toptar bile onunla yapılmıyor mu?

Gene nazilerin idealini teşkil eden kundakçılık, kıs-
men Loren'in Sar mıntakasındaki maden kömürleri, de-
mir madenleri, nesci sanatları için değil midir?

Bu servetlerin istihsalinde çalışan milyonlarca Al-
man ve Fransız işçilerine ancak ölmeyecek kadar
gıda ve barınacak veriliyor. Onlar bir lokmaya bütün
enerjisini yer altında ve üstünde sarfettikleri halde bu
hazinelerin sahipleri sayılmıyorlar.

Demek oluyor ki halen sağ cenahın alevlendirdiği
ve belki de bir gün tekrar patlak verecek fırtınanın asıl
sebebi bu imiş... Bu hazinelerden çıkan servetler
den hiç bir menfaat görmiyenler bir gün gelip top yekûn
efendilerinin keyfi için, başkaları tarafından gasbedilen
kıymetler uğruna yeni bir harbin ölüm ateşlerine sürük-
lenmeğe mecbur mu edilecekler?

Bütün emperyalistlerin ve bilhassa faşistlerin her gün
kışkırttıkları şey daima harb oluyor.

* * *

Şu halde, istilâci harb, hiçbir suretle halk kitlelerinin ih-
tiyaçlarını temin için yapılmaz. Bir başkasına yapılan her
saldırışın neticesinde muhakkak surette ihsithal vasıtala-
rını ve iktidarı elinde bulunduran sınıfın gaye ve arzu-
ları tatmin edilmiş olur veya edilmek için yapılır.

Kitleler, gene aç kalmaya mahkûmdurlar. Maalesef
böyle kalmalarında kabahatlı gene kendileri oldukları
iddia ediliyor ve onları da buna inandırmak için var kuv-
vetle çalışılıyor. Ne kadar saçma ithamlar.

Bu sözlerle hâlâ kimleri kandırmak niyetindeler.
Kapitalist ekonomistleri de «asıl» sermayenin men-

şeyini şahsî teşebbüsler olduğunu, cilt cilt kitaplarla isbat etmeğe çalışıyorlar. Bunlara inanmak budalalığın tam kendisidir. Çünkü sermayenin menşei bambaşkadır. Onu anlamak isteyenler sol ve sağ doktrinlerini tetkik ettikleri zaman anlayabilirler. O zaman kapitalist devletlerin elde ettikleri sermayenin menşei kendini bütün çıplaklığı ile ortaya atar.

Sermaye; mazlûmları soymakla, topraklarını istilâ ile, esir ticaretile ve harplarla birikmemiş midir?

Dün: Faşist empyalist hareketi de top, mermi ve zehirli gaz ile Habeş topraklarını talan etmek için gitmedi mi?

Bugün: Dünyayı her an tehdit eden Japon, İtalyan ve Alman emperyalizmi değil midir?

Kahraman Çin orduları, memleketlerini sonuna kadar müdafaa edeceklerini bağıyorlar. İspanyol dahili harbine gelince; hürriyetlerini kazanmak üzere olan halkı, para ile tutulan Faslı askerlere, İtalyan ve Alman faşistlerine boğazlatmak ve nihayet istenilen gayeye varmak... İşte faşizmin gayesi ve İspanyol muhafazakârlarının oynamaya çalıştıkları trajedinin son perdesi.

Bundan böyle görüyoruz ki, kâr nisbetinin azalmasından korkan burjuvazi menfaat, irtikâb ve ihtikâr noktalarında rejimini destekleyerek kendisini korumaya çalışmaktadır. Bunun için halk düşmanlarını tepelemek ihtiyacını hisseden sınıflar, «sahte» inkilâbçı bir bayrak altında toplanmakta tereddüd etmiyor.

Şimdi bütün bu hâdiselerin önünde boynu büyük kalan zavallı insanlığın yekpare bir kütle olarak savaşmağa mecbur kaldığı mukaddes bir vazife var:

HARP DÜŞMANLIĞI...

Lâkin bu hal ile birlikte, her emperyalist tecavüzü durdurmağa çalışmak da bir vazife olduğunu unutmamalıdır. Ve nitekim inkılâpçı Türk milleti daha dün, Garp emperyalizmine âlet olanlara Anadoluyu bir mezar yaparak, haydutlar sürüsüne derslerin en acısını verdi. Hay-siyet ve şeref meselesini en ön plânda bulunduran Türki-ye Cümhuriyeti bu muazzam işi daha dün başardı.

Bugün sulh yolunda gösterdiği fedakârlıklarla da tam manasile harba aleyhtar olduğunu isbat eder.

* * *

Aynı zamanda istilâcı harb aleyhtarlarının ön saflarında yer alan «Bütün dünya işçisidir». Sebebi ise, geçen hâdiseler onlara herşeyi pek mükemmel olarak isbat etmiştir. Dünya üzerinde Milyarlık kitleler iş kardeşliği davasıyla sulhü kanlarile korumağa and içmişlerdir.

Kökleşn kanaatlara göre, SALDIRICI HARB. kapitalist sınıfının menfaati icabıdır.

Harbî Umumî gözlerimizin önünde.

İşte: Otuz yedi milyon insanı öldüren «üç yüz yedi milyar sekiz yüz kırk altı milyon yüz seksen dokuz bin altı yüz elli yedi» altın dolar sarfedildikten sonra insanlığı sefalet uçurumuna yuvarladı. Her yerde sefalet... sefalet... sefalet... İhtikâr, ticarî soygunculuk ve niha-

yet türlü türlü hastalıklar halk tabakalarını ezmeğe, dejenere etmeğe kâfi geldi. Tahammül edilmeyen bu hal- lere ihtilââller ve isyanlarla karşılık verdiler ve veriyor- lar.

* * *

Bugün silâh fabrikalarının ve kimya endüstrisinin fa- aliyetleri Harbî Umumiden daha hızlıdır. Her devlet gü- çlüğüne kadar silâhlandı. İstikbal korkunç hâdiselere- gebedir. Bunları durdurmak gerek. Ortada dönen bü- tün dalavereler kimlerin hesabına olduğunu şuurlu olan- lar biliyorlar. Vatansaverlik kelimesi altında kasalarını, ceplerini doldurmak isteyenler kendilerini fırsat düştük- çe göstermektedirler.

* * *

1914 — 1918 kanlı burjuva harbinda kan gövdeyi götürmedi mi?

Hedefine isabet eden her kurşun alçakça aldatılan, ve zorla götürülenlerden birini vurmadı mı? İnsanlık, çevrilen politika dalgalarına kapılmıştı... Bunlar hep ki- min içindi? Cephelerde boğuşanlar asıl kimleri boğazlı- yacaklarını kestiremeden ufak bir sınıfın şerefi hesabına mücadele ettiler. Öldüler!!...

Aradan yıllar geçti. Aynı buhran hâlâ devam edi- yor ve edecek de. Nedense Kapitalizm hiç bir suretle sulh yolundaki davaların haline, bir türlü yanaşmak is- temiyor. İşte bu suretle aralarındaki rekabet mütemadi- yen genişleyecek ve bu gidişle istikbalde 1914 — 1918 den

daha korkunç, daha lânetli bir harb doğacaktır.
O zaman halk kitleleri, ellerindeki silâhları İNKILÂB
ve MEDENİYET DÜŞMLNLERİ'ne karşı kullanmasını
pek güzel bilecekler!!...

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMA KURUMU

M. Kemal Akkamat, Harp ve İstedikleri
(İstanbul: Sinan B. ve Tayimeri, 1938), Gençlik
Kütüphanesi: No. 1, 8°, 15s., 10kr.

MK 1937-1881

(3) Önsöz

Maksat "... sosyal hadiselerden olan harbi tam
bir realist görüşle kısaca tescih etmedir."

"istilâ harpleri" kötü!

"müdafaa harpleri" iyi!

"Gebermek üzere olan emperyalizm"

"Bugün İskenderun ve Antakya'da, politika dalgalarının
insafsız darbelerine hedef alan yoksul kitlelerden
zulme, esarete karşı haykırışları, Kurtuluş yolundaki
davalarının aşık bir görüşüdür."

(?)

(5) Harp ve İstedikleri

"... şahsi mülkiyetin doğmasıyla başladı ... sınıf
cemiyetini inkızafile bu bağışına gittikçe azdı ..."

« Sırf Menfaat ziddiyetleri ».

İngiltere, Amerika, Japonya, Almanya [harp hazırlıkları]
harp aleyhtarı görüşler x

(s. 8/du) "Daha dün > Gözlerimiç Asyanın Cennet avalarını
dudur. 'Düye bağışan İtalyan faşizminin (Donkotsot-
ların) umutmadık.)

Alman kapitalizminin bayraktarlarından Prof. Evolt Bause
harpleri övüyor. "Brava"

Albas-Loren. → Kapitalist ekonomi münasabetleri.

Hâkim Sınıf x

(s. 13) "Kapitalist harp Saldırıcı → sınıfın menfaati icabıdır."

X bütün dünya işisi, istilâ harp aleyhtarı.

Prediction of an even more bloody war than
WW [1].

(s. 15) "O zaman halk kitleleri, ellerindeki silahları inkılâp ve
medeniyet düşmanlarına karşı kullanmasını pek güzel bilecekler."

Lütfü Erişçi, Türkiye'de Gençlik Meselesi
(İstanbul: Korgeneral Basımevi, 1938) Şişir
Kitapevi, 8°, 52s., 15 Kr.

MK 1938-338

[İş kapakta tarih 1937]

s.7

I. Gençlik isin bilmeden neler söyleniyor?

Şişir v.s.

Ho Hıfız Öğretmen [Bekata]
Hasan Cemal (?) Peyami Sefi
Nihal Adız

s.23

II. Gençliğin kemiyeti ve istide bulunduğu
Serait

s.36

III. Gençliğin muhtelif teşekküllerdeki rolü

- Spor Kulüpleri
- Halk erleri
- Diğer teşekküller.

Milli Türk Talebe Birliği, Birlik (İst. 1933)

s.50-51

IV. Umumî Neticeler

Adız ...

Üstüne:

9/1/1938 tarihli Kurum'da
Sadri Ertem

Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a

Bugünlerde ne buraya,
ne de buradaki hayata
yerleşebiliyorum.

27.7.1938

Sevgili İrfan,

Dikkat ettin mi bilmem, uzun mektup yazmak için bile insanın çok işi olmalı. Çok işi olan adam dostlarına, sevgilerine uzun mektuplar yazarak bir çeşit dinleniyor. İşte bunun için ünlü bir Fransız yazarı bir dostuna "Sana uzun yazıyorum, çünkü fevkalâde çok işim var" demiş.

Halbuki benim de senin de boş vaktimiz fazla, gördüğümüz iş az olmalı, ne sen bana ne de ben sana kendimizi tatmin edecek kadar uzun yazamıyoruz.

Buna belki mektuplarımızın okunması da tesir ediyor. Sana doğrusunu söyleyim mi, ben daha seninle bir başkasının yanında konuşmaya ve senin bana yazdıklarını benim sana gönderdiklerimi bir başkasının okumasına alışamadım. Buna hiç te alışamayacağım. Zaten mektupların bize kadar gelmek için geçirdiği safhalar bile insanı yadırgatıyor. Zarfa koyacaksın, kapatacağın, pullayarak bir yabancıya - postacıya - hatta bazan bir yabancı şahsa değil, doğrudan doğruya posta kutusuna atacaksın. O kendi başına gidecek, aradığını bulacak ve imzalayandan gönderilene birkaç iyi veya kötü haber verecek.

Bu da sanki iş mi?

*
**

Mahpus olmak başka, mahkemenin neticesini beklemek başka. İnsan mahkum olursa, olayı kabul ederek mahpushaneye alışmağa başlar. Günleri ayları sayarak oturur. İşini gücünü düzeltir. Çıkacağı günü bekler. Bundaki azap herhalde böyle devamlı değil de arada sırada yoklayan, nostalji, hasret bir parça da gurbet duygusu sanırım.

Halbuki bugünlerde ne buraya ne de buradaki hayata yerleşebiliyorum, ne de senin yanına gelebiliyorum. "Her şeyi mahkeme halledecek" diye beklemekten elim işe gitmiyor. Başladığım romanlar hep yarım bekliyorlar. Birkaç kerre hikâye yazmağı denedim. Hele bu hiç mümkün olmadı. İnanır mısın, eski tarz üzere (kasideler, naat-ı şerifler, gazeller) kaleme alıyorum. Ciddiyetten çok havai şeyler hoşuma gidiyor. Son günlerde fazla cigara içtiğimi anladım. Bunu azaltmak da sanki bir iş. Saatte bir cigara içmeğe karar verdim. Bu suretle günde on beş, on altı cigara içeceğim. Eğer durumumuzdaki bu kararsızlık olmasa bunu günde on cigaraya hatta bırakmaya kadar indirebilirim zannediyorum.

*
**

Pol dö Kok'tan (1) iki roman okudum. Vaktiyle dilimize çevrilmiş bütün Pol dö Kok'ları okumuştum. O zaman aklımda ters kalmış, ben bu yazarı "Gülünç romanlar yazar" diye bellemiştim. Meğer içler acısı denecek kadar âdi ve basitmiş.

Olaylar uydurma ve daima tesadüflerle birbirine bağlı, tipler ya boydan boya iyi ya boydan boya fena. Ve romanların sonunda iyilik fenaliğe galip geliyor. Ve fenalar, ceza ve sezalarını (2) buluyorlar. Sade arada, Fransa'nın kasaba hayatı, Paris'in orta tabakasının yaşayışı ve yalnız Fransa'ya mahsus orijinal tiplerin ve yerlerin tasvirleri güzel.

Pol dö Kok bir sıra yazarı imiş, buna da âdeta üzüldüm.

*
**

Sen bana romanlarımın listesini çabuk getir. Onların arasında herhalde fırsat bulup okuyamadığım nefis şeyler olacak. Özellikle gelirken *Espoir*'ı (3) sakın unutma.

Burada her yerde rahat olmasını bilecek bir insana kâfi rahatlık var. Henüz mahiyetini bilemediğim halde bir suçla zanlı bulunan her adam için gemi hayatı pek sıkıcı olmayacak. Beni hiç merak etmeyin, ne kendini ne de annemizi üzme. Şevket'e, karısına selâm ederim. Küçük İmren'nin gözlerinden öperim.

Seni hasretle kucaklarım İrfanım. Annemin ellerini öperim.

Bu mektubu müthiş bir işsizlik ve can sıkıntısı içinde yazdığımı kısalığından anlamışsındır. Ne olduysa zavallı Pol dö Kok'a oldu. Hiddetimi ondan çıkardım. Gözlerini öperim.

Kemal Tahir.

Fatma İrfan Serhan, 1939 yılında.

Kemal Tahir, "askeri isyana tahrik ve teşvik"ten tutuklanarak Erdek'te Yavuz zırhlısında duruşmanın sonuçlanmasına dek gözaltındadır. Öteki sanıklar arasında Nâzım Hikmet, Nuri Tahir Tipi, Hikmet Kıvılcımlı, Hamdi ve Emine Alev, Kerim Korcan da bulunmaktadır. "Bahriye Davası" olarak bilinen bu dava 29 Ağustos 1938'de sonuçlanmış ve Nâzım Hikmet yirmi yıla, Kemal Tahir onbeş yıla mahkûm edilmişlerdir.

Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar (İstanbul, Sander Yayınları, 1979) adlı kitapta yer alan bu ve öteki mektuplar için romancımızın ilk eşi şu satırları yazmış:

"Kemal Tahir, üzgünüm, beni bağışlamamı dilerim. Yıllardır kendime sakladığım mektuplarını bugün gerçek sahiplerine, seni yetiştiren halkımıza geri veriyorum. Öyle bir yere geldin ki Türk düşün, yazın ve devrim tarihinde 1933'lerden başlayarak bana yazdığın bu mektuplar tarihin malı olmak gerekir. Bu mektuplarda salt sevdamız olsaydı onları yayımlamaz, kimselere göstermezdim. Ama onlarda bugün hâlâ 'kan ter içinde' yükseltilmeye savaşılan özgürlük, bağımsızlık ve kardeşlik yapısının temelindeki, yıllar yılı yıkılmış yuvaların taşlarının ve harcındaki kanlı gözyaşlarının öyküleri var. Onlarda, yirminci yüzyılın yetiştirdiği dünya çapındaki büyük ozan Nâzım Hikmet'le, tutuklanmadan önceki ve sonraki yazarlık ve 'mapusanecilik' yaşantınız ve üniversitelerde ders olarak okutulmaya değer 'sanat ve toplumbilim' söyleşileri var. Ve sevgi var, sevgilerin en ölümsüzü, en güzeli, en onurlusu: Emekçi halk sevgisi. İstanbul Tutukevi'nden yazdığın 9.1.1939 tarihli mektupta:

'...sevgili kancığım, bu yirminci mektubumuzun cevabıdır. Bunları bir gün mutlaka sırasıyla nesretmeli imişiz, diyor Nâzım', demiştin. O günün geldiğine inanıyorum. Bana on iki yaşından başlayarak ağabey, hoca, sevgili ve eş oldun. Yüce kişiliğin, bilgin ve sanatın önünde sonsuz hayranlık, sevgi ve saygıyla eğiliyorum. Fatma İrfan Serhan."

(1) Paul de Kock (1793-1871), Fransız romancı.

(2) Seza: uygun, yaraşır.

(3) Espoir, (Umut): Fransız romancı André Malraux'nun İspanya İç Savaşı'nı anlattığı yapıtı.

VEDAT AR'IN ALBÜMÜNDEN

Sanayii Nefise piknikte: 23 Mayıs 1936'da, her yıl olduğu gibi Sanayii Nefise Mektebi öğrencileri "İhsan Hanım'ın patlıcan dolmalarını yemeye" Çırcır Suyu'na gelmişler... Soldaki grupta öğretmenleri **Vedat Ar** ile **Ayla Algan**'ın annesi, **İclal Ar**, ressam **Feyhaman Duran**. Ortada arkada **Selim Turan**; sağdan ikinci **Güzin Duran** ve önde soldan üçüncü, dolmalarıyla ünlü "**İhsan Hanım...**"

TURHAN GÜRKAN'IN ARŞİVİNDEN

sessiz sinemanın 1939'da ölen büyük yıldızlarından Douglas Fairbanks'ın oğlu **Douglas Fairbanks Jr.** (1909) da babasının izinde yürüyerek ünlü bir oyuncu olmuştu. Hafif Batı Müziği'nin ilk seslerinden **Rüçhan Çamay** (1931) ise yapımcı-yönetmen Turgut N. Demirağ'ın bir zamanlar eşi ve şimdi yurtdışında yaşayan hafif müzik şarkıcısı Melike Demirağ ile Muhteşem Demirağ'ın annesi... Yıllar önce, Douglas Fairbanks Jr.'un film çalışmalarına başlaması onuruna verilen Hollywood'da Beverly Oteli'nde bir kokteyl partide.

Yıl 1966; temmuz ayında Rumelihisari'nde tiyatro sanatçısı **Mücap Ofluoğlu**'nun evinin bahçesindeyiz: Ofluoğlu, Amerikalı yazar **James Baldwin**, **Yeşim Güvemli**; Baldwin'in, "Bana babalık etti" dediği ressam **Beauford**; önde ise ressam ve sanat eleştirmeni **Zahir Güvemli** ile. Şu anda ABD'de yaşayan ortak dostları **Sedat Pakay**. Bu bahçe, bu ev James Baldwin'in sık sık konuk olduğu bir mekândı: Amerikalı yazar, Ofluoğlu ve Güvemli'ye komşu bir yalıda yaşıyor ve "Söyle Tren ne Zaman Gitti?" adlı romanının birinci cildini yazıyordu. Paris'te yaşayan Benford ise o sıralar Türkiye'de misafirdi...

MÜCAP OFLUOĞLU'NUN ALBÜMÜNDEN

VEDAT GÜNYOL'UN ALBÜMÜNDEN

Yıl 1973; mayısın 18'i, İzmir'deyiz: O sıralar "Balıkçı" (Cevat Şakir Kabaağaçlı), biraz hasta. Güngör Dilmene, Azra İnal ve Vedat Günyol İstanbul'dan İzmir'e onu görmeye gidiyorlar. Böylece Kordonboyu'nda ilginç bir masa kurulur. Solda **Güngör Dilmene**, **Musa Baran**, **Azra İnal** ve **Vedat Günyol**. Sağ yanda Günyol'un karşısında "**Balıkçı**", **Azra Erhat**, **Şadan Gökova** ve nişanlısı... Çok geçmeden, 13 ekim tarihinde "Balıkçı"yı yitireceğiz.

SANAT KULİSİ

Doğan Kardeş'ten bugüne gelenler

Doğan Kardeş Dergisi 13 yıllık bir aradan sonra Eylül ayından başlayarak yeniden çıkıyor. Bu dergiyle büyüyen kuşakların anılarında özel bir yeri var Doğan Kardeş'in. 1945 yılının 23 Nisan gününde yayın hayatına başlayan derginin, okur mektupları için ayrılan sayfalarında pek çok çocuğun şiirleri, öyküleri yayımlandı, sorularları sorulara yanıtlar verildi. O şiir ve öykülerin altındaki imzalarından bazıları bugün bize hiç de yabancı gelmiyor. İşte derginin 8 Temmuz 1948 tarihli 93. sayısı. Doğan Kardeş'in o zamanki fiyatı 15 kuruşmuş. Üçüncü sayfasında mini mini iki kız çocuğunun resmi var. Üstünde "Pinar ve Işıl Kardeşler" yazıyor. Resmin altında da şunlar yazılı: "Size Zonguldak'tan Pinar Işıl Kardeşleri tanıtalım. Pinar altı, Işıl beş yaşında. Işıl en çok resim yapmaya meraklı. Pinar da annesi gibi şiirler yazıyor. Bakın bana gönderdiği 'Ağaçlar' adlı şu küçük şiiri ne güzel: Ağaçlar, ne güzel, ağaçlar ne güzel/Çiçeklerini, meyvelerini verirler/Ağaçlar ne güzel, ağaçlar ne güzel/Kırılmazlar, dökülmezler." Evet bu Pinar, bildiğimiz Pinar Kür. Romanlarından çok önce henüz 6 yaşında minik bir kız çocuğuyken kendisi gibi minik bir şiirle yayın dünyasında boy göstermiş Pinar Kür.

İZLEYİCİ GÖZÜYLE

Radyo mu, televizyon mu?

TRT, herhalde Almanca bilmeyen İlker Yasin'i, Rapid-Galatasaray maçını anlatması için Viyana'ya yollamıştı. Maç bitiminde, Avusturya televizyonu, evsahibi takımın teknik direktörü Bariçle röportaj yaparken, İlker Yasin, kupanın geçmişinden, geleceğinden falan söz etmeye başladı. Televizyon izleyicileri arasında Almanca bilenler yok muydu? Elbette vardı. O zaman sussaydı, daha iyi olmaz mıydı? Hiç değilse, bir kaç yüz bin kişi, Bariç'in ne dediğini anlardı. Bir de, teknik adam gibi, maç süresince yorum yapıp durdu İlker Yasin. İzleyici görüyor efendim. Lütfen "çok güzel bir pas", "çok kötü bir hareket" gibi yorumlardan kaçınınız.

İLKİ KEKEÇ/İZMİR

1938'de başlayan hapisane serüveni uzun yıllar sürmüştü

Nâzım gerçeği ve belgeler

29 ağustostu. Nâzım Hikmet 28 yıl 4 aya mahkûm edilmişti. Koğuşunda Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın destanını yazıyordu. 30 Ağustos büyük zaferde Mustafa Kemal ne yapıyordu? Nâzım şiirinde bunu anlatıyordu.

KEMAL SÜLKER

30 ağustos günlü Cumhuriyet'te, TRT ile ilgili yazılarını bir kalcı sanatsal köşe yazısı kıvamında sunan Mahmut T. Öngören, şöyle diyor:

"Büyük zaferi, Mustafa Kemal'i ve onunla beraber bu zaferi kazananları bugüne dek en güzel anlatan bir şair var: Nâzım Hikmet. Nâzım Hikmet'in Kurtuluş Savaşı Destanı'nı en güzel Ruhi Su müzikledi. Hem de kendi sesiyle... Her ikisine bu akşam TRT yer veremeyecek..."

M. T. Öngören, beni ister istemez ağustos ayının 1938 yılındaki günlerine yolculuğa çıkardı.

Şair Nâzım Hikmet, 18 Ocak 1938'de tutuklanmış, Ankara'da Harp Okulu Komutanlık Askeri Mahkemesi'nde yargılanmıştı. Ömer Deniz adındaki Harp Okulu öğrencisinin sinema holüne, evine giderek Nâzım'la konuşmak istemesi, ondan öğüt istemesi, bu tutuklamaya neden olmuştu. Nâzım Hikmet de 3 Aralık 1937 günü Şeker Bayramı arifesinde, kendisinden habersiz evine gelen Ömer'e şöyle demişti:

"Memleketimizde üniversite muhiti faşist unsurludur. Türkiye'ye en büyük tehlike faşizmden gelir. Siz gençsiniz, orduya girince köylü neferlere evvela cumhuriyeti ve sonra da anayasada yer alan altı umdeyi telkin ediniz."

Sorguda, Ömer Deniz'e baskı ve çeşitli vaatlerle bu sözlere şunu eklemesi sağlanmıştı: "Önce cumhuriyeti, 'sonra komünizmi' anlatırsınız."

Yargı aşamasında ise Ömer Deniz, Nâzım'ın kendisine öyle söylemediğini ısrarla açıklamış, Nâzım Hikmet ise hem sorgusunda hem yargılanma aşamasında Ömer Deniz'e böyle bir öğüt vermediğini bildirmişti. Ömer'e böyle bir şey nasıl söyleyebilirdi ki, onun polis ajanı olduğunu sanıyordu ve yanına gelince onu baskından savmaya çalışmış, savdıktan sonra da polis müdürlüğünde komünist masası komiserine telefon ederek "kendisine sivil polisten gençleri askeri okul öğrencisi imiş gibi gönderip başını ağrıtmalarını" söylemişti.

Mahkeme, 29 Mart 1938 günü Nâzım Hikmet'i 15 yıl ağır hapse mahkûm etti. Askeri Yargıtay da kararı onayladı.

Aradan kısa bir süre geçti. Deniz Harp Okulu'nda bazı gedikli çavuşların dolaplarında Nâzım Hikmet'in şiir kitapları görüldü. Haziran 1938'deki bu olayda, dört beş yıllık bir arkadaşlığın verdiği yakınlaşma ve kendi aralarında Nâzım Hikmet'in şiirlerini okuma tutkusunu olduğu anlaşıldı. Madem ki Nâzım Hikmet'in kitapları okunmuştu, bir üstçavuş, Kemal Tahir'in küçük kardeşiydi; o da bir iki gedikli üstçavuş veya başçavuşu tatil günü gezintide görünce onları ucuz olur diye evde sohbet ve yemeğe davet ediyordu. Kemal Tahir'in kitaplığında Nâzım'ın ona verdiği imzalı kitapları vardı. Onlar da görülünce, Nâzım Hikmet'e sevgi yaygınlaşıyordu.

Nâzım'ın Moskova'da üniversitede okurken tanıdığı Hamdi Alev (Şamilof), Pendik ve Pavli'de gazinolar işletirken, onun gazinolarına bahriyeliler geliyor, onunla tanışıyorlarmış. Hamdi Alev'in tanıdığı bir bahriyeli çavuş da bir akşam Nâzım'ı görmek istediğini söylemiş, Hamdi'yle birlikte şairin Erenköy'deki evine misafirliğe gitmişler. Bir ara söz nasıl açıldıysa Nâzım Hikmet o gedikli bahriyeliliye:

"Gemiciiler cesur olur, Rusya'da bahriyeliler bunca insan arasında, ihtilali başlatmışlar" gibi sözler söylemiş. Aradan yıllar geçmiş. Dolaplardaki kitaplarda Nâzım'ın yayımladığı piyasada satılan kitaplar olunca, şair bu kez Ankara hapisanesinden alınır, İstanbul'un Silivri ilçesi önünde demirli bulunan Erkin zırhlısına kapatılır.

Nâzım, temmuz 1938'in ilk yarısını pis bir kamarada tek başına sorgusunu beklemekle geçirir. Ayın ikinci yarısı başlayınca, mektup yazma ve ziyaretine gelenle görüşürme hakkı tanınır. Nâzım, "başına gelen bu felakete-

re ne diyeceğini şaşırır." 17 haziranda annesi Celiâ Hanım'la kızkardeşi Samiye Yaltırım, ziyaretine gelebilirler. Haziran sonuna kadar tek başına bir gemi lombozundan aynı deniz parçasını göre göre yaşar. Nâzım, ıstırap içinde: Eşi Piraye Hanım'ı uzaktan görebilmenin acısı, kitaba doyamama, istediği gibi yazama baskısı altında kalma, onu gittikçe sarsar.

Duruşma, Erkin zırhlısında 10 Ağustos 1938'de başlar. 26 sanık vardır. Sivil olanlar Nâzım Hikmet, Dr. Hikmet Kıvılcımlı, Fatma Nudiye Yalçı, Kerim Korcan, Nesim Eliş, Kemal Tahir Benerci...

İddia şöyle: Türk donanmasını isyana teşvik!

Nâzım Hikmet, derdini anlatacak kimsenin olmadığını görünce hastalığı gittikçe önemsenen Atatürk'e uzunca bir dilekçe-mektup yazıp gönderir. Mektup şöyle başlıyor:

"Cumhur Reisi Atatürk'ün Yüksek Katına Türk Ordusu'nu 'isyana teşvik' ettiğim iddiasıyla on beş yıl ağır hapis cezası giydim.

NÂZİM HİKMET—Nâzım şimdi yurtdışında, vatandaşlıktan çıkarılmış, ünlüler mezarlığında yatıyor.

Şimdi de Türk donanmasını 'isyana teşvik etmekle' töhmetlendiriliyorum.

Türk inkılabına ve senin adına and içerim ki suçuzum."

Ama, o günlerin Dolmabahçe'deki koşullar yüzünden Atatürk'e Nâzım'ın mektubu verilmemişti.

16 ağustosta Erkin gemisi Haydarpaşa önlerindeydi. Nâzım'ın yüreği kederli, yüreği sevinçli. Ziyaret hakkı üç güne çıkarılmış, çarşamba, cuma ve pazar. Nâzım, suçsuzluğuna o kadar inanıyor ki, mahkemenin bir mahkûmiyet kararı vermesine en ufak bir ihtimal görmüyor ve bu hapisten çıkacağı günü bekler gibi duruşmanın karar gününü ipe çekiyor. Ağustos ayı, hele son günleri düşmanın denize döktüğü günleri içeriyor. Tam bir ulusal sevinç haftası yaşanacak. Karar günü geliyor. Hâkim müjdeyi veriyor:

"Duruşma bitmiştir. Mahkememiz, Türk ulusu adına 29 Ağustos 1938 sabahı kararını açıklayacaktır."

Askeri Adli Hâkim Sâlih Kõnıman'ın gözlerine, dudaklarına, yüzüne dikkatle bakan sanıklar, verecek karar hakkında bir umut ışığının belirip belirmediğini görmek istedikler. Mahkeme Reisi İhtiyat Filo Komutanı Albay Ertuğrul Ertuğrul, üye Dumlupınar Denizaltı Gemisi Kumandanı Kurmay Binbaşı Rifat Özde, üye denizaltı gemileri komutanı Kurmay Binbaşı Kemal Bozkır, üye Yavuz gemisi topçu subayı Güverte Binbaşı Ethem Çeviker'in yüzlerinden bir sevindirici sezgi zerrisi bulmaları mümkün olmadı.

29 Ağustos 1938 pazartesi günü saat 09.00'da Erkin zırhlısında hazırlanan mahkeme salonunda yerlerini alan sanıklar, yargı-kurulu salona girer girmez saygı duru-

şuna kalkınca hepsinin yüreğinin atış sesi duyulacak gibiydi.

Kararın giriş bölümünden sonra sıra cezaların verilme satırlarına gelinceye kadar birçok sanık, mahkemenin çok ağır cezalar vereceğini anlamıştı. Çünkü en ufak bir ilişki ve söz, memleket için büyük tehlikelere yol açacak bombalar gibi algılanmış ve en küçük bir eleştiri, siyaset suçu işlemek sayılmıştı. Nâzım Hikmet, sıra başında ayakta, dikkat kesilmişti. Kararda şöyle deniyordu:

"Hikmet oğlu Nâzım Hikmet Ran'ın 20 sene müddetle ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hidemâti âmmeden müebbeden mahrumiyetine, hacir altında bulundurulmasına; Harp Okulu'nda mahkûm olduğu 15 sene ağır hapis cezası Askeri Temyiz Mahkemesi'nden geçmek suretiyle kat'ilemiş ve hâlen bu ceza infaz edilmekte bulunmasına ve içtima-i ceraim'in mevcudiyetine binaen 20 sene ağır hapis ve müebbeden hidemâti âmmeden mahrumiyetine karar verilmiştir."

Karara göre: "Askeri Ceza Kanunu'nun 94. maddesine ve 'siyasi fikirleri, mazisi, neşriyatı ve evvelki mahkûmiyetleriyle pek âşikâr bir surette bir komünist propagandacısı olduğu anlaşılan ve bu arzularını donanma dahi-

Festivallerde Türk filmleri

ANKARA (AA) — Türk sinemasında son zamanlarda isim yapmış yönetmenlerin ödüllü filmleri, yurtdışında düzenlenen festivallerde gösteriliyor. Orhan Oğuz'un yönetmenliğini yaptığı, Talat Bulut ve Şerif Sezer'in başlıca rollerini paylaştıkları "Herşeyi Rağmen" adlı film, 24 Eylül - 1 Ekim günleri arasında İtalya'nın Bari kentinde düzenlenecek Avrupa Sinema Festivali'nde gösterilecek. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sinema Dairesi Başkanlığı'ndan edinilen bilgiye göre Mısır Arap Cumhuriyeti'nde 5 Eylülde başlayan İskenderiye Film Festivali'nde, yönetmenliğini Ömer Kavur'un yaptığı, Şahika Tekand, Aytaç Arman ve Macit Koper'in başlıca rollerini paylaştıkları "Gece Yolculuğu" adlı yapımın gösterimi devam ediyor. 9-11 Eylül tarihleri arasında düzenlenecek Kore Ticaret Fuarı'nda da Neşet Kırçaloğlu'nun yönettiği "Çömlekçi" adlı belgesel yapım gösterilecek.

'Barışa Sanatla Çağrı'

Kültür Servisi — Yeşiller Partisi, 10 Eylülde saat 11.00'den itibaren Beylerbeyi Turizm Çay Bahçesi'nde, "Barışa Sanatla Çağrı" adı altında bir dizi etkinlik gerçekleştirilecek. Bu etkinlikler kapsamında çeşitli ressamlarla birlikte Şair Can Yücel de resim yapacak ayrıca şiirler okuyacak. Aynı gün, Deneysel Sanatlar Merkezi'nden Ali Aytuğ kendi yazdığı "Barışa Çağrı" adlı oyunu da sahneleyecek.

Türk Naif Sanatı Sergisi

ANKARA (AA) — Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen "Türk Naif Sanatı Resim Sergisi", 15 Eylülde İstanbul AKM'de açılacak. Naif Türk resmini tanıtmak için düzenlenen sergide, toplam 50 tablo yer alacak. Fahir Aksoy, Aziz Alpaut, Zühâl Amato, Emin Başaranbilek, Cihat Burak, Şafak Çalık, Fatma Eye, Uğural Gafuroğlu, Yalçın Gökçebaş, Tülin Gökşaray, Bayram Gümüş, Bekir Gürgün, Güler Haşimoğlu, Nihat Sıralar, Mehmet Tabanlıoğlu, Belkis Taşkeser, Şebnem Tuncer, Berna Türemen, Sevil Yetkin ve Hüseyin Yüce gibi sanatçıların yapıtlarının görülebileceği sergi, 29 Eylülde kadar açık kalacak. Sergi, 11-12 Nisan tarihleri arasında Paris'te düzenlenmişti.

İzmir Sanat-88 Sergisi

İZMİR (AA) — "İzmir Sanat-88 Açık hava Sergisi" Alsancak Ali Çetinkaya Bulvarı'nda, İzmir Konak

Vietnam uçağı düştü: 74 ölü

BANGKOK (AA) — Hanoi-Bangkok seferini yaparken, Bangkok Havaalanı'na inmesine üç dakika kala bir piring tarlasına düşen Vietnam uçağında en az 74 kişinin öldüğü bildirildi. Tayland Hava Kuvvetleri sözcüsü Sommot Sundaravej, Sovyet yapımı TU-134 tipindeki uçağın enkazından şimdiye kadar 74 ceset çıkarıldığını açıkladı. Görgü tanıkları da uçağın kurtarılan 6 kişinin döndüğünü erkek, ikisinin kadın olduğunu bildirdiler. Oldukça geniş bir alana yayılan enkazda ceset arama çalışmaları sürüyor. Tayland Ulaştırma Bakanı Montree Pongpanit, uçağta 6 kişilik mürettebatla birlikte 90 kişi bulunduğunu kaydetti.

Şevardnadze-Shultz buluşması

WASHINGTON (AA) — ABD Dışişleri Bakanı George Shultz ile Sovyet meslektaşları Eduard Şevardnadze'nin, 22-23 Eylülde Washington'da bir araya geleceği bildirildi. ABD Dışişleri Bakanlığı'ndan adının açıklanmasını istemeyen bir yetkili, BM Genel Kurulu'nun açılışından önce yapılacak Shultz-Şevardnadze görüşmelerinde, silahların kontrolü, ikili ilişkiler ve bölgesel sorunların ele alınacağını kaydetti.

İsrail: Elebaşlarını yakaladık

KUDÜS (AA) — İsrail'in güney bölgesinin güvenliğinden sorumlu General İzak Mordeşai, Gazze'deki Filistin ayaklanmasının elebaşlarının yakalandığını söyledi. General Mordeşai, İsrail Radyosu'nda yaptığı konuşmada, ayaklanmayı yöneten halk komitelerini "hallaç pamuğu gibi" attıklarını ifade etti. Gazze Şeridi'nde son günlerde yapılan operasyonlarda, 37 halk komitesinin ortaya çıkarıldığını söyleyen general, toplam 200 Filistinlinin de tutulduğunu, bunlar arasında komite sorumlusunun da bulunduğunu kaydetti.

Allende'nin eşi

Pravda Leon Troçki'nin Ekim Devrimi'nde anahtar bir rol üstlendiğini yazdı

Troçki tabusu yıkıldı

PORTRE LEON TROÇKI

Devrimin önderlerinden

Bolşevik Devrimi'nin Lenin'den sonra en parlak önderi olan Troçki 1879 yılında doğdu. Asıl adı Lev Davidoviç Bronsteyn'di. 19 yaşından beri siyasal mücadele içinde olan Troçki birçok kez tutuklandı. Sibiry'a sürüldü ve 1902'de kaçarak Londra'ya Lenin'in yanına gitti. Kısa zamanda usta bir yazar ve konuşmacı olarak sıvırdı. Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 1903 yılında toplanan ünlü 2. kongresinde Lenin'le görüş ayrılığına düştü. Lenin profesyonel devrimcilerden oluşan disiplinli bir partiyi savunuyordu. Troçki ise geniş tabanlı, demokratik

parti yanlısı idi. Troçki, 1905 yılında ise sürekli devrim teorisini ortaya attı. Buna göre "demokratik devrim" aşamasından kısa süre sonra sosyalist devrime geçilmeliydi. 1917'de Bolşeviklere katılan Troçki, ondan sonra Lenin'in en yakın çalışma arkadaşları arasına girdi. Sovyetler Birliği'nin ilk dışişleri bakanlığını yaptı. Kızıl Ordu'yu kurdu. Lenin'in ölümünden sonra Stalin'le görüş ayrılığına düştü ve 1929'da sürgün edilerek Büyükada'ya (İstanbul) yerleşti. 1940'ta Meksika'da öldürüldü.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi yayın organı Pravda Gazetesi'nde yayımlanan bir sayfalık makalede, Ekim Devrimi önderlerinden Leon Troçki "Hünerli bir yazar, hatip ve örgütçü" olarak nitelendi.

MOSKOVA (AP) — Sovyetler Birliği Komünist Partisi yayın organı Pravda'da dün yayımlanan bir makalede yıllar sonra ilk kez Stalin döneminde karşı devrimci ilan edilen Ekim Devrimi önderlerinden Leon Troçki'nin Rus devriminde ve genç Sovyet devriminin savunmasında anahtar rolü oynadığı kabul edildi. Bununla birlikte makalede Ekim Devrimi'nin önderi V.I. Lenin'in Troçki'yi arkadaşına ihanet eden kimse anlamına gelen "Judas" sözcüğüyle nitelediği belirtildi.

Pravda'da yer alan bir sayfalık

makalede, "Hünerli bir yazar, hatip ve örgütçü" olarak nitelenen Troçki'nin Ekim Devrimi sırasında olduğu kadar, devrim konseyi başkanı ve savunma ve denizcilikten sorumlu halk komiseri olarak görev yaptığı iç savaş yıllarında da iyi bilinen bir rol oynadığı belirtildi.

Troçki'nin Ekim Devrimi sırasında gösterdiği yetkinliğin belirtilmesine rağmen, makalede, Lenin'in 1911'de Troçki için arkadaşlarına ihanet eden kişi anlamına gelen "Judas" nitelemesini yaptığı anımsatılıyor. Bilindiği gibi Judas, İsa'yı Romalılara ihbar ederek ona ihanet eden kişinin adı.

BURMA

Burma'da çifte hükümet

RANGOON (AP) — Burma'da 1962 yılında Ne Win tarafından düzenlenen bir askeri darbe ile alaşağı edilen eski Başbakan U Nu (82) dün geçici bir hükümet kurduğunu açıkladı. Büyükelçiliklere dağıtılan bildiriye, U Nu'nun başbakanlık görevini yeniden üstlendiği, devlet başkanlığına Mahn Win Maung'un, savunma bakanlığına da emekli General Tin U'nun getirildiği belirtildi. Geçici hükümetin 9 ekimde yapılacak seçimlerden sonra görevinin sona ereceğini belirten bildiri, eski başbakan ve muhalefetteki Barış ve Demokrasi Birliği Başkanı U Nu ve hükümet üyesi öteki 25 kişi tarafından imzalandı.

U Nu bildiride, "Saat 9'dan itibaren (cuma sabahı) Ne Win tarafından gaspedilen anayasal yetkimi kullanmaya başlıyorum. Bundan böyle mutlak güç Ne Win'in değil benim ellerimdedir. Bunu açıklamaktan memnuniyet duyuyorum" dedi. Tek parti sistemi ile yönetilen Burma'da 26 yıl Burma Sosyalist Program Partisi (BSPP) ve devlet başkanlığı görevini yürüten Ne Win'in, temmuz ayında istifa etmiş olmasına karşın hâlâ kontrolü elinde tuttuğuna inanılıyor.

Bu arada ülkenin en büyük hava üssünde görevli 200 askerin silahlarıyla birlikte dün muhalefet hareketine kaıldıkları bildirildi. Üste alınan sıkı güvenlik önlemlerine karşın topluca kaçmayı başaran ve Rangoon Üniversitesi kampusundaki öğrencilerle birleşen askerler "Faşistlerin değil demokrasinin yanındayız" dediler. Burma'da daha önce de ordudan ayrılarak muhalefet saflarına geçen askerler olmuştu, ancak ilk

1 MİLYON KİŞİ YÜRÜDÜ — Başkent Rangoon'da önceki gün 1 milyon kişinin katıldığı, tek parti sisteminin değişmesi ve geçici bir hükümet kurulması için "hükümete diz çöktürmek" amacıyla büyük bir gösteri düzenlendi ve genel greve gidildi. Muhalefetteki Barış ve Demokrasi Birliği tarafından dün geçici bir hükümet kurulduğu açıklandı, ancak bu hükümet bütün muhalefet grupları tarafından desteklenmiyor. (Fotoğraf: REUTERS)

kez çok sayıda kişi topluca hükümete karşı muhalefetin yanında yer alıyor.

U Nu tarafından kurulduğu açıklanan geçici hükümete Maung Maung hükümeti tarafından herhangi bir tepkide bulunulmadı. Muhalefet liderlerinden Aung Gyi ve Aung San Suu Kyi geçici hükümette yer almıyorlar. Aung Gyi, konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, "Adımın listede bu-

lunmamasından ötürü memnunum. Çünkü bu mantıksız bir çekiştir" dedi. Bildiriye, U Nu seçimlerden sonra iktidarı, oy çokluğunu kazanan kişiye devredeceğini ve seçimlerin normal bir biçimde yapılmasının olanaksızlığı nedeniyle kentlerde düzenlenecek kitlesel toplantılarda karar alınacağını belirtiyor. Seçimlerde kendisinin de aday olduğunu belirten eski başbakan, diğer adayların

adlarını gazetelere yollamalarını ya da duvarlara afiş yapıtırtarak belfirtmelerini istiyor.

Bilindiği gibi önceki gün başkentte yaklaşık 1 milyon kişi tarafından bir gösteri düzenlenmiş ve tek parti sisteminin değişmesi, demokrasiye geçilmesi için geçici bir hükümet kurulana kadar genel greve gidilmesi kararlaştırılmıştı.

"Devrimin İblisi" başlıklı makalede Troçki'nin 1917'ye kadar Bolşeviklere katılmadığı ve itibarının bütünüyle iadesinin olası görülmediği belirtiliyor.

Lenin'in 1924'te ölmeden önce Troçki ve Stalin'i partinin önde gelen yöneticileri olarak nitelediği, ancak partiyi bu iki kişinin "olumsuz karakter özelliklerine karşı" uyardığı kaydedilen makalede "Bu iki kişi arasındaki mücadeleye tarihimizin en dramatik sayfalarından birini oluşturacaktır" deniliyor. Pravda'daki makalede Troçki'nin parti tarafından ülkeden sınır dışı edilmesinden sonra anti-Sovyet ve anti-Marksist bir pozisyona kaydığı belirtiliyor.

Anımsanacağı gibi Troçki'nin Ekim Devrimi sırasında oynadığı rol resmi kayıtlardan silinmişti. 1940'ta sürgünde olduğu Meksika'da öldürülmesinden sonra Troçki'nin fotoğrafları resmi arşivlerden kaldırılmış, Troçki'nin topluluk içindeki görüntüleri de rötuşlanarak silinmişti.

SSCB

Saharov: Reformlarda gerileme var

MOSKOVA (AA) — Fizikçi ve insan hakları savunucusu Andrei Saharov, Kremlin'in iki numaralı adamı Yegor Ligachev'in "gerici" tutumu sonucu, Sovyet reformlarında son zamanlarda gerileme olduğunu söyledi.

Saharov, dün düzenlediği basın toplantısında, ülkenin geleceği konusunda, "Mihail Gorbaçov" a umut bağladığını bildirdi. Saharov, "Bana öyle geliyor ki bu yıl mayıs ayından beri perestrojkanın (yeniden yapılanma) uygulanmasında bazı güçlüklerle karşılaşılıyor. Bu reform hareketinde bir gerileme olduğu kanısındayım" dedi.

ABD'de haşhaş alarmı

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1988 Uluslararası Narkotik Kontrol ve Strateji raporunda Türkiye'nin Çorum ve Amasya illerinde de haşhaş ekimine izin verme

bulmaması nedeniyle Bolvadin Afyon alkoloitleri fabrikasının hedeflenen ihracata ulaşamadığı hatta taahhütlerini yerine getirememekten ürktüğü bildiriliyor.

Raporda İran kaynaklı eroinin Avrupa'ya Türkiye üzerinden gittiği öne sürülüyor ve TIR kamyonlarının kaçakçılıktaki rolüne dikkat çekiliyor. Raporda ayrıca,